

POJAVIO SE ZRELI PJESNIK

(*Janko Bubalo, Koraci od jučer i Na rubu ništavila, dvije zbirke pjesama, izdavači: Kršćanska Sadašnjost, Zagreb i Naša Ognjišta, Duvno, 1973*)

Gabrijel Štokalo

Jednostavan čovjek, koji umije sam sebe slušati, koji umije tiho osluškovati bilo stvari i događaja, koji umije čuti i zabilježiti puls svoje krvi i svoga srca, cijelog svojeg bića, dok iskrenom ljubavlju proživljava i dijeli sudbinu svoje braće ljudi — možda je najdublje u sebe proniknuo kad kaže: »ja ne volim sve vode jednako, — od svih voda volim tek potoke. — Volim male vode — i volim vode koje mirno teku: — svatko se spušta niz vlastitu rijeku. — Potoka mi je pomalo žao, — on je ko i dijete: radostan se zaleti — pa stanđ, — iskače se — izudara se — s pticama se posvađa — pa opet ko i dječe, — radostan ostane.«

Dá, on bi volio da njegova vlastita rijeka od izvora do uvira bude samo potok, hitri i bistri »Čvrčkov potok« iz njegova djetinjstva, »živ ko živ« potok ne izmišljeni ili ukradeni iz dječjih slikovnica.

Ne samo da nije ukrao taj potok iz slikovnice, nego mi se čini da nije ništa ni posudio od drugih knjiga ili drugih pjesnika. (Dubravko Horvatić u pogovoru druge njegove zbirke pokušava mu odrediti mjesto u današnjoj našoj književnoj konstelaciji, pa priznaje da »to nije nimalo lako«.) Njegove pjesme nisu plod drugovanja s knjigama ili pjesnicima, nego su nikle, odnjihale se čak i sazrele kroz njegovo »splavarenje« preko rijeke vlastitog življenja prema drugoj obali, prema onoj strani, »jer, nevjerovatno je — kako su nas dugo zavaravali — da postoji više strana svijeta — a, u stvari, samo ova i ona postoji.« I on, Janko Bubalo rođen 1913. u Turčinovićima u Hercegovini, splavari od zore do mraka (ali zoru više voli) ne samo po voljenom potoku, koji bosonogi dječak pregaziti može, nego preko rijeka i jezera svoga životnoga puta znajući istinu: »svatko ima obalu uz koju pristaje, — svejedno, na valu Nijla — ili usred Sahare...«

Ali on, iako je završio bogoslovne nauke u Wrocławu u današnjoj Poljskoj i uređivao godišnji almanah mostarskih bogoslova *Stopama otaca* (ili možda baš zato), ostaje u svojim pjesmama baš vijugavi potok brzac. Poznaje, miluje i ispire dječja stopala, kamenje i korijenje, a nikad ne znaš kad će se pojaviti nova krivina i koje te iznenađenje vrebá kod slijedeće vijuge iza žbuna ili kamena, poslije gustika ili livadice. Na primjer u pjesmi »Ogledala« on kazuje, ča su sva ogledala ista, i obični bi smrtnik rekao, da nas svako ogledalo dovoljno otkriva; ali on će nas iznenaditi i točnije reći: »svako te pred tobom — dovoljno sakriva«!

Njegove su pjesme satkane od jednostavnih riječi rodnog mu kraja, teku čisto i bistro, ali uvijek izriču misao i potiču na razmišljanje. Čini mi se, da ih možemo usporediti s posebnom vrstom ogledala, koja mogu otkriti više nego staklena i vodena. Koji god, naime, bio sadržaj njegova mišljenja i doživljavanja u momentu stvaranja pjesme, uvijek je nešto duboko njegovao, ljudsko, sadržajno, doživljeno na njegov jednostavan, nenametljiv a duboko misaoni način. Upravo zato u njegovim stihovima možemo otkriti svoja vlastita prošla i sadašnja te naslutiti buduća raspoloženja. Čitajući na primjer na Cistu srijedu ove njegove stihovno poredane riječi: »pa čudno mi nekako — kako sam mogao zavoljeti tu zemlju — i memlu — i sobu koju nazvah svojom!« — osjećamo izraz potpunog obraćenja, metanoje. Možda (a on od svih riječi izgleda najviše voli baš ovu riječ »možda«) bismo u drugačijim našim okolnostima i raspoloženjima pronašli i osjetili i druge vidove značenja tih stihova. Čovjek je ipak posebna vrsta malene zvijerke (računam da i vjeverica spada među malene zvijerke), pa će mnogi čitatelj bježati da se ne bi vidio u Jankovim stihovima, ili će upravo nastojati da se u njima, u njihovim dilemama ili polilemama, u njihovim nedorečenostima »dovoljno« sakrije, jer »putovi su uvijek zasuti bjeguncima — kad se s ovog svijeta — u svoju

nutrinu putuje«. Biti će ipak dobro, ako čitatelj zapazi svoju vlastitu želju za sakrivanjem; sjetit će se čovjek (i koji nikada Bibliju čitao nije) da je Adamov potomak — ili će pomisliti (ako tako odgovara njegovu svjetonazoru ili njegovu neodređenu mišljenju) da je prastari čovjekoliki majmun onog momenta postao čovjekom, kada je prvi put osjetio potrebu da se pred Smislom sakrije, da zataji svoju misao, svoju nutrinu. Bilo je to prvo otuđenje, a Jankovi stihovi možda baš zato istražuju izvore, početke i izliske s nenametljivom ali sugestivnom željom da bi što bolje upoznali putove i mostove koje nam je pod zvijezdama i jatima ptica sada prokoračati i prijeći da se razotudimo i pravilno naslutimo vlastite i opće uvire, završetke i zalaze: »Sve je u tome:... — da se u Zoru pravim putem pođe i — da se na pravo mjesto u predvečerje dospije«.

Zato nam svakako treba Svjetla i Sunca i ne samo jedna zvijezda na kažiprstu Jakova Bubala, već mnoštvo, kako to Janko u Jakovu posvećenoj pjesmi, »Na putu sa zvijezdom«, kaže:

»Punu zobnicu napuni zvijezdama
i daj svakome putniku
neka se svjetla nazoblje.
Neka svaki prepoznade brata u tebi...«

Poruku željenog općeg bratstva među ljudima Janko i češće upućuje svima iskreno i neposredno kao kad neimenovanom subesjedniku, a to znači svakom čovjeku, u svojoj »Ispovijedi« romoni: »Ti možda znaš kako je lijepo — biti brat cvrčku i korijenju trava — ali si zaboravio kako je zanosno — biti brat čovjeku koji se spasava. — Daj, sagni se samo — i pogledaj kolika sličnost stopala, — stopala tvojih i onih — koje ti ne nazivlju braćom.« Nego ti, nadođajmo, zavedeni govore da su ti neprijatelji.

Isplati se čitati ove pjesme. I kad ih jednom pročitaš, opet ćeš posegnuti za njima, za onako zgodno izraženom mišlju, za još kojim u njima sakrivenim biserom, za još kojom svojom slikom, za još kojim svojim vlastitim i našim zajedničkim problemom, da se još jednom zadiviš smionosti i lakoći kojom pjesnik iznosi i ulazi i u teža pitanja kao:

»Nikad se nije znalo
tko je koga rodio:
da li je Marjan rodio Sljeme
ili je Sljeme rodilo Marjan.
Zna se tek: oni su Braća
isti sokovi njihovim bedrima kruže,
oni su sinovi Jasmina i Ruže,
njihovo je ogledalo Jadran.
I, bio bi zločin tražiti
posebne bokove
posebno srce i
posebne sokove
za Sljeme ili za Marjan...«

I kad obje zbirke više puta dočitaš, zaželit ćeš da se što prije otisne i do tebe dođe dopuna Jankova trolista, treća njegova zbirka pjesama *U nedogled okrenut*. Njezin naslov obećaje najviše, ali ona još čeka svoga izdavača. Da to bude baš trolist u duhu netom citirane pjesme »Tajna«, napisane u jednom duhu na Marjanu u rujnu 1971, bilo bi prikladno da bude tiskana baš u gradu pod Marjanom. Naime: »Korake od jučer« izdala je »Kršćanska sadašnjost«, Zagreb, tisk »Zrinski«, Čakovec, a »Na rubu ništavila« izdavač su »Naša ognjišta«, Duvno, tisk: »Riječka tiskara«, Rijeka. Koji lijep splet nazivlja! Upravo nedostaje nešto kao »Kršćanska budućnost« prikladan korelativ za zbirku *U nedogled okrenut*, nedostaje ime našeg Splita, povijesno najstarijeg našeg metropolitanskog sjedišta, nekad čak stolice primasa »Dalmatiae et totius Croatiae«.

Potok i rijeka Janka Bubala, njegovo životno i književno splavarenje neće se, nadamo se, tim trolistom iscrpiti. Još će tebe, brate Janko, da se tvojim riječima poslužim, i ne samo slučajno zapasti »da koje slovo uneseš — u knjigu Pretvorbe — (SVIJET SE MORA PRETVORITI U BOLJE!)«.